

Handläggare
Eskil Swerkeresson
Telefon: 08-50814020

Till
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Samrådsförslag till ny översiktsplan för Stockholm

Remissvar

Förvaltningens förslag till beslut

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande återopapas som svar på remissen.

Lena Lundström Stoltz
Stadsdelsdirektör

Ulrika Klemets
Ekonomichef

Sammanfattning

Stockholm behöver bygga mycket nya bostäder för att tillgodose en växande befolkning och samrådsförslaget till en ny översiktsplan anger riktlinjerna för en hållbar stadsutveckling kopplat till detta. Särskild fokus ligger på social hållbarhet med ambitioner att skapa en sammanhållen stad med jämnt fördelade resurser. En tydlig skillnad mot gällande översiktsplan, Promenadstaden, är att man har gått ifrån en flerkärning stadsstruktur till en mer sammanhållen stad där man strävar efter att bygga samman områden.

Förvaltningen ställer sig positiv till mycket av det som framhålls i översiktsplanen, men har vissa synpunkter och medskick som bör beaktas vid stundande revideringsarbete.

Bakgrund

För att Stockholm ska klara av framtida utmaningar behöver man fram till 2030 bygga 140 000 bostäder. När man arbetade fram gällande översiktsplan, Promenadstaden, räknade man inte med att det behövde byggas så mycket nya bostäder. Det anses därför viktigt att man utvecklar en ny översiktsplan som tydligt beaktar de nya förutsättningar som Stockholm nu måste förhålla sig till. Ambitionen är att bostadsbyggandet ska användas som ett verktyg för att styra stadsutvecklingen i en hållbar riktning. Man syftar

bland annat till att bygga bort barriärer mellan områden och skapa goda förutsättningar för lokalt näringsliv över hela Stockholm.

Ärendet

Stockholms stad har arbetat fram ett samrådsförslag till en ny översiktsplan. Översiktsplanen utgår från fyra mål: En växande stad, En sammanhängande stad, En god offentlig miljö samt En klimatsmart och tålig stad.

Målen ska uppnås genom en utbyggnadsstrategi där man bland annat lyfter att centrala Stockholms attraktionskraft bör tas tillvara på i stadsbyggnadsprocessen, genom att man ska skapa en tät bebyggelsestruktur runt stadskärnan. Man framhåller samtidigt vikten av att göra värdeskapande kompletteringar till existerande struktur för att skapa en attraktiv och väl sammanhållen stad. Farsta, Skärholmen och Kista pekas ut som fokusområden där man föreslår genomföra mer omfattande insatser.

Samtliga stadsdelar i Stockholm behandlas individuellt med egna avsnitt i kapitlet Lokala utvecklingsmöjligheter.

Stadsdelsförvaltningen har nu fått möjlighet att ta ställning till samrådsförslaget till en ny översiktsplan för Stockholm genom denna remiss.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Lokal- och stadsmiljöenheten

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är överlag positiv till samrådsförslaget till ny översiktsplan. Nedan följer synpunkter och medskick på utvalda kapitel och avsnitt samt på kartmaterialet som används för att illustrera de planer som föreslås för Stockholms utveckling de kommande 30 åren.

Mål för stadsbyggandet

Förvaltningen är positiv till att man under stadsbyggnadsmålet En växande stad lyfter att södra Stockholms näringsliv med tillhörande arbetsplatser bör utvecklas. Föresättningsvis lyfter man här att särskild fokus bör läggas på att avsätta mark för skol- och förskoleutveckling vilket förvaltningen anser är angeläget att noga beakta i framtida planeringsarbeten.

Förvaltningen ställer sig positiv till att man under stadsbyggnadsmålet En sammanhängande stad uttrycker ambitioner

att omdimensionera vägar och trafikleder, för att skapa attraktivare gaturum, frigöra exploaterbar mark och motverka barriäreffekter.

Man behöver dock vara tydligare med att detta är svårt att uppnå om man inte minskar antalet bilresor inom staden. Det borde tydligare framgå att prioritering av gång-, cykel, och kollektivtrafik i slutändan kan leda till mindre andel bilresor med bättre framkomlighet för samtliga trafikslag och utökade förutsättningar att utveckla ett mer yteffektivt väg- och gatunät.

Utbyggnadsstrategi

Förvaltningen ställer sig positiv till att man uttrycker ambitioner att använda stadsbyggandet som ett verktyg för att skapa en bättre socialt sammanhållen stad. Fortsättningsvis är det positivt att man vill bebygga underutnyttjade ytor. Det är dock samtidigt viktigt att man beaktar andra stadskvalitéer än bostäder när man gör bedömningar om vad som är underutnyttjat. Arbetsplatser, parker och andra offentliga miljöer är exempel på stadskvalitéer vars värde bör tas hänsyn till när man planerar för en hållbar stadsutveckling. Detta skulle om möjligt kunna uttryckas tydligare i utbyggnadsstrategin.

I utbyggnadsstrategin nämns att den omfattande stadsutvecklingen leder till goda förutsättningar att skapa arbetsplatser i framförallt söderort, vilket förvaltningen ställer sig positiv till. Man skulle dock kunna vara ännu tydligare med att en grundförutsättning då är att man bygger lokaler där olika slags verksamheter som skapar arbetstillfällen kan bedrivas.

Genomförande av översiktsplanen

Förvaltningen ser positivt på att man lyfter vikten av att berörda parter involveras tidigt i planeringsprocesser. Den lokalkännedom som finns inom förvaltningens verksamheter kan med fördel kopplas på tidigt i processer.

Det är fortsättningsvis positivt att man belyser hur det som uttrycks i de lokala utvecklingsprogrammen ska integreras i områdesplanering för att tydligt tillgodose lokala behov. Dock finns det en risk att det i de fall som man inte tillämpar områdesplanering kan bli svårare att få till stånd den utveckling som krävs för att vissa delar från de lokala utvecklingsprogrammen ska få genomslagskraft.

Det står i översiktsplanen att punktvisa stadsbyggnadsinsatser kan bidra till en förhöjd attraktivitet och främja en långsiktigt hållbar

stadsutveckling med högt bostadsbyggande. Om man syftar till enstaka detaljplaner som inte samordnas genom områdesplanering så ser man från förvaltningens sida en problematik, eftersom detta kan leda till en större svårighet att synkronisera förskole utveckling med bostadsbyggande. Bandhagen och Högdalen är exempel där detta har inträffat.

Förvaltningen ser det som positivt att man lyfter fram stockholmars delaktighet som en viktig aspekt för en hållbar stadsutveckling. Man kan dock utveckla vad som menas med medborgardialog samt att det är viktigt att olika förvaltningar samverkar för att minska antalet medborgardialogstillfällen och istället öka dess kvalitet och djup.

Allmänna intressen

Bostadsförsörjning

Förvaltningen ställer sig positiv till att man i översiktsplanen är tydlig med hur mycket nya bostäder som behöver byggas för att man ska klara av den befolkningsutveckling som Stockholm förväntas genomgå. Dock kan man tydligare uttrycka att det behöver byggas mer hyresrätter, framförallt för att tillgodose bostadsbehoven hos unga och andra mindre kapitalstarka grupper.

Fortsättningsvis ser förvaltningen positivt på att man utvecklar nya koncept som kan effektivisera bostadsbyggandet, som i fallet med Stockholmshus. Det finns dock en problematik med dessa hus när det kommer till förskole utveckling, eftersom det i nuläget inte går att integrera förskolelokaler i dem. Om de börjar byggas i en större utsträckning så bör man utreda hur man kan kombinera detta med en hållbar förskole utveckling.

Näringsliv och kompetensförsörjning

Det är positivt att man framhåller hur en väl fungerande bostadsmarknad kan bidra till utveckling av näringsliv och företagande i Stockholm. Dock skulle man tydligare kunna lyfta hur olika kategorier av företag och arbetsplatser påverkar varandra.

Vid bostadsbyggande föreslår man ofta att man ska ha aktiva bottenvåningar med verksamhetslokaler. Många av de företag som kan tänkas inhysas i sådana lokaler (b.la. caféer och restauranger) är ofta beroende av en dagsbefolkning för att det ska vara långsiktigt lönsamt att bedriva en kommersiell verksamhet där. Därav kan det finnas en strategisk poäng i att t.ex. placera kontorslokaler i nära anslutning till stråk som man vill aktivera med företag och verksamheter i bottenvåningar.

Fortsättningsvis anser förvaltningen att det är positivt att man i översiktsplanen uttrycker att det finns ett behov av att jämnare fördela arbetsplatser över staden. Dock kan man vara ännu tydligare med att man måste skapa arbetsplatser i söderort för att luckra upp den tydliga snedbalans som finns i Stockholm i dagsläget. Från tabellen på sidan 49 kan man utläsa en oroande utveckling mellan 1990 och 2016 som riskerar att förvärras ytterligare om man inte arbetar mer proaktivt med att skapa arbetsplatser i takt med att man bygger bostäder i södra Stockholm. Det är extra angeläget eftersom det i vissa stadsomvandlingsprojekt, såsom i Slakthusområdet, kommer försvinna många arbetsplatser.

Förvaltningen ställer sig positiv till att man föreslår Årsta partihallar, Årsta park och Högdalen som företagsområden som ska kvarstå. Det är viktigt att det finns ett långsiktigt förhållningssätt för att företag inom områdena ska känna en trygghet och därav kunna utvecklas. Det är dessutom viktigt om man vill locka nya företag till områdena som kan bidra till en positiv stadsutveckling.

Stadsdelsförvaltningen ser gärna att man lyfter vilken roll olika slags verksamheter ska fylla i framtidens Stockholm och var de kan förläggas. Olika slags verksamheter påverkar och ställer olika krav på stadsmiljön och det finns därför en poäng i att beskriva inriktningar för de utpekade företagsområdena för att främja ett mångfacetterat näringsliv. Högdalens industriområde innefattar t.ex. verksamheter som inriktar sig på miljöteknik, vilket man kan framhålla för att uppmuntra en fortsatt utveckling inom området.

En socialt sammanhållen stad

Förvaltningen ser positivt på att man i översiktsplanen framhåller att när staden växer ska man planera strategiskt för att minska den sociala segregationen. Planeringsinriktningen om flexibla offentliga rum är särskilt intressant. Offentliga rum som kan tolkas och användas olika av olika målgrupper kan leda till ökad aktivitet och rörelse under olika tider på dygnet, samtidigt som man skapar förutsättningar för nya möten människor emellan. Målgrupper som genererar aktivitet och rörelse bör behandlas som tillgångar i det attraktivitetsfrämjande och trygghetskapande arbetet för stadens offentliga rum. För att ta tillvara på dessa tillgångar bör man inom staden försöka skapa en tydlighet kring hur man kan tillämpa denna planeringsinriktning.

Malmö stads arbete med att integrera skateboard i den fysiska utformningen av offentliga platser är ett gott exempel på hur detta

kan se ut i praktiken. Genom att dra nytta av en målgrupps vilja att nyttja det offentliga rummet, kan man tillföra värden och skapa en högre grad av aktivitet på olika platser i staden. Värnhemstorget, Nobeltorget och Konsthallstorget i Malmö är exempel på detta, där man genom den fysiska utformningen har tillfört kvalitéer som tilltalar skateboardåkare, samtidigt som de tilltalar andra målgrupper som tolkar platserna på ett alternativt sätt. För att skapa sådana offentliga rum kan man till exempel arbeta strategiskt med materialval för bänkar, trappor och underlag.

Fortsättningsvis är det mycket positivt att man är tydlig med att man i den framtida stadsutvecklingen behöver ta hänsyn till ett växande antal barn för att säkerställa att förskolor med tillfredställande utemiljöer säkerställs när man exploaterar med bostäder.

I arbetet med att utveckla lokala centrum är en grundförutsättning att det finns ett väl fungerande samarbete mellan staden och centrumägare, i de fall som staden själv inte äger centrumen. Hur ett sådant samarbete, med tillhörande ansvarsfördelning, kan se ut ser förvaltningen gärna att man lyfter i översiktsplanen.

Trafik och mobilitet

Det är positivt att man i översiktsplanen lyfter att andelen resor som görs med bil måste minska om Stockholm ska tillåtas att växa. Många av de initiativ som föreslås, såsom omvandlingar av vägar och trafikleder, är möjliga endast om biltrafik minskar och det är därför viktigt att vara tydlig med hur detta ska genomföras för att undvika trafikproblem framöver.

Det står förhållandevis lite om hur man ska utveckla gång- och cykeltrafik jämfört med delen om framkomlighet för motorfordon. Den minskning av biltrafik som föreslås är endast möjlig om det finns goda alternativa sätt att röra sig på, och man bör därför hantera detta mer utförligt. En karta för utveckling av cykelnätet är ett exempel på något som skulle kunna finnas här.

Man skulle fortsättningsvis i det här avsnittet tydligare kunna lyfta att det är viktigt att bryta den isolation som vissa områden lider av på grund av bristfälliga kollektivtrafikförbindelser. Förvaltningen ställer sig positiv till tunnelbanelinjen mellan Fridhemsplan och Älvsjö som ingår i Sverigeförhandlingen, alternativt en avgränsning av tvärbanan, för att förbättra kommunikationer till och från Östberga.

Den pendeltågsstation i Rågsved/Högdalen som pekats ut som möjlig framtida förbindelse bör utredas vidare eftersom den kan visa sig strategiskt viktig för att främja hållbara rörelsemönster i takt med att man bygger bostäder i området. En förlängning av tunnelbanans Hagsåtragen är en annan möjlig framtida förbindelse som kan gynna den växande befolkningens mobilitet.

Förvaltningen saknar ett avsnitt om mobility management och hur man kan arbeta med detta. Det är viktigt att utveckla infrastrukturen men det är även viktigt att arbeta med mjuka åtgärder för att tillgängliggöra den och uppmuntra till hållbara rese-mönster, vilket tydligare bör lyftas fram i planen.

Grön och vattennära stad

Förvaltningen ställer sig positiv till att man i översiktsplanen är tydlig med att stadens gröna kvalitéer ska vara väl integrerade i stadsutvecklingen genom att de identifieras och värderas tidigt i olika planeringsprocesser. För att nå framgång i detta arbete krävs ett väl utvecklat samarbete mellan olika förvaltningar och att man inom ramarna för detta samarbete beaktar stadsdelsförvaltningens kartläggning av dess grönområden. De lokala parkplanerna kan med fördel fylla en vägledande funktion i olika stadsutvecklingsprocesser.

Det behöver dessutom vara tydligt hur olika förvaltningar ska förhålla sig till riktlinjer som Grönare Stockholm, för att få till stånd en stadsövergripande samstämmighet som kan resultera i en robust och tillgänglig park- och grönstruktur över stadsdelsgränserna. Värdefulla gröna samband och kilar är viktiga att bevara och förädla i samband med framtida stadsutveckling, vilket kräver en kontinuitet i hur dessa områden behandlas i Stockholms olika stadsdelar. Det är samtidigt viktigt att bedriva ett samarbete med omkringliggande kommuner för att stärka regionala samband.

Förvaltningen ser positivt på att man i översiktsplanen lyfter att man kan samnyttja park-, skol- och idrottsytor för att öka användningsgraden över dygnet och på så sätt skapa attraktivare och tryggare stadsmiljöer. Det är däremot viktigt att ha i åtanke att parkmiljöer då får ett utökat underhållsbehov vilket borde resultera i större resurser till stadsdelarna för att säkerställa att stadens parkmiljöer håller en hög kvalité även i framtiden.

Inom stadsdelen bedrivs ett fortlöpande arbete med att utveckla stadsodling på parkmark. Det hade varit önskvärt att översiktsplanen behandlade stadsodlingars roll i stadsutvecklingen,

för att placera dem i ett större sammanhang och eventuellt få till stånd ett mer strategiskt förhållningssätt. Man skulle till exempel kunna arbeta tydligare med att stärka den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster inom staden genom stadsodlingar.

Delen om ekosystemtjänster bör vara skarpare. Man skriver till exempel att smarta gröna lösningar är urbana ekosystemtjänster vilket inte är någon etablerad definition och därför inte bör användas i detta dokument. Hållbart stadsbyggande bör skapa goda förutsättningar för välmående urbana ekosystem, som i sin tur kan tillhandahålla ekosystemtjänster. Det är därför viktigt att detta avsnitt utvecklas för att skapa en större tydlighet för vad som egentligen menas med ekosystemtjänster och på vilka sätt de bidrar till en resilient och resurseffektiv stad.

Förvaltningen saknar ett avsnitt om grönkompensation. Det finns idag inge större tydlighet i hur det ska tillämpas, och det hade därför varit önskvärt att det behandlades mer utförligt här för att skapa en större tydlighet inför framtida exploatering.

Kulturliv, idrott och rekreation

Förvaltningen ser positivt på att man i översiktsplanen lyfter vikten av att involvera lokala aktörer för att främja och integrera kulturlivet i stadens utveckling. Som del i den samverkan som föreslås bör man aktivt arbeta för att tillgängliggöra billiga lokaler i bra lägen för olika kulturaktörer. De fyller en viktig funktion i arbetet med att utveckla levande stadsdelar.

Lokala utvecklingsmöjligheter. Enskede-Årsta-Vantör

Förvaltningen ställer sig överlag positiv till den utveckling av stadsdelen som föreslås i detta avsnitt men har några synpunkter och medskick.

Man nämner i texten att Slakthusområdet är ett område som kan utvecklas för att få en högre koncentration av arbetsplatser än idag. Detta låter positivt men förvaltningen ställer sig frågande till om det verkligen finns planer på att bygga så pass mycket verksamhetslokaler som krävs för att dagens antal arbetsplatser ska kunna utökas när man bygger om området. När man förlorar arbetsplatser i stadsomvandlingsprocesser skulle man kunna kompensera med arbetsplatser på annat håll inom stadsdelen.

Förvaltningen ställer sig positiv till att man i översiktsplanen pekar ut Älvsjö/Örby som ett stadsutvecklingsområde och ser gärna att man utreder vidare möjligheterna att tillföra både bostäder såväl som verksamhetslokaler för att skapa arbetstillfällen i området. Det

är dock angeläget att man tar stor hänsyn till framförallt dagvattenhantering för att skapa en beredskap och resiliens inför framtida klimatförändringar.

Man bör i detta avsnitt lyfta att man utreder om Rågsveds friområde kan bli ett naturreservat. I texten lyfter man endast att Årstaskogen, Årsta holmar samt Östra Älvsjöskogen utreds för naturreservatsbildning.

I texten om Bandhagen och Högdalen står det att kompletteringsbebyggelse skapar ett större kundunderlag och ett stärkt centrum vilket har olika positiva bieffekter på stadsdelarna. Det borde dock stå att båda centrumen bör stärkas eftersom Bandhagen centrum behöver utvecklas för att förbättra trivsel och trygghet i området kring t-banan på olika tider av dygnet.

Man borde lyfta att det är angeläget att utveckla Rågsveds centrum i takt med att man bygger nya bostäder i området. I dagsläget upplevs torget som otryggt under delar av dygnet vilket borde adresseras i detta avsnitt.

Det står att Enskede gårds station kommer att ersättas vilket är fel ordval då den försvinner. Globens tunnelbanestation ersätts däremot av Slakthusområdets nya station.

Förvaltningen ställer sig positiv till att man lyfter att kollektivtrafiken till och från Östberga bör förbättras för att bryta den isolation som finns och stärka kopplingar till övriga staden, samt möjliggöra ny bebyggelse. Det är fortsättningsvis positivt att man framhåller vikten av att utveckla torget på Östberga höjden. Man hade eventuellt också kunnat lyfta att det finns planer på att bygga en simhall i gränsen mellan Östberga och Årstafältet.

Synpunkter på kartmaterial

Det är svårt att tydligt förstå vad man vill kommunicera med kartorna i kapitlet Mål för stadsbyggandet. Särskilt den sista kartan för En klimatsmart och tålig stad är svår att utläsa något ifrån.

Kartan för utbyggnadsstrategin är svår att begripa. Det finns en legend som visar vad de olika färgerna betyder, men det är oklart om punkterna och fälten på kartan verkligen påvisar vad som ska hända var.

Kartan på sidan 61 är ganska svårläst. Hade varit bra med tydligare målpunkter så att en ovan läsare kan orientera sig.

På kartan på sidan 81 om samlingslokaler och andra mötesplatser framgår det inte tydligt om det är en nuläges- eller visionsbild.

Bilagor

1. Översiktsplan för Stockholm- Samrådsförslag.